

Gyorgyovich Miklós

Prohászka és a Regnum Marianum

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Gyorgyovich Miklós

Prohászka

és a

Regnum Marianum

Impresszum

Gyorgyovich Miklós
Prohászka és a Regnum Marianum

Elhangzott a Prohászka Ottokár születésének 140. évfordulóján megtartott emlékülésen Székesfehérváron.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című cikk elektronikus változata. A cikk a Távlatok 42. számának (1998) 595–604. oldalán jelent meg. Az elektronikus változat a szerző engedélyével készült. A publikációt a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerzőé.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Prohászka és a Regnum Marianum.....	4
I. Prohászka Ottokár, az esztergomi spirituális.....	4
II. Hogyan dolgoztak Prohászka, Mailáth és Shvoy Lajos a Regnum Marianumban?.....	7
III. Csupa szív, csupa dal, csupa élet	8

Prohászka és a Regnum Marianum

Hogy Prohászka Ottokár és a Regnum Marianum kapcsolatát korrekt módon elemezhessem, két irányból vizsgáltam a rendelkezésemre álló irodalmat. Egyrészt Prohászka és környezete felől: Tanulmányoztam Prohászka Naplójegyzeteit, dr. Bíró Vencel Mailáth püspökről szóló könyvét, Prohászka Ottokárnak és Shvoy Lajosnak Mailáth püspökhöz intézett leveleit (gyulafehérvári levéltári anyagokat), valamint Horváth Kálmán kéziratos anyagát. Másrészt az intézmény felől közelítettem. Kutattam Emődi László Bécsben megjelent könyve, *A Regnum Marianum története*, valamint a 100 éves Regnum Marianum összeállítása a *Regnum papjairól* c. munka alapján. Felhasználtam Dobszay János két könyvét is, melyeket a Regnum Marianumról írt, valamint László Gábor regnumi atya élő szóban tett visszaemlékezését.

I. Prohászka Ottokár, az esztergomi spirituális

Prohászkanak számos kezdeményezése volt. Ezek egyike a Regnum Marianum. Prohászka Ottokár már 1885. december 8-án ezt jegyezte fel naplójába: „**Imámban kérem, hogy az ifjak szellemét éltessem, és az életben a hitet alkalmas intézmények fölállítása által ébresszem.**” Ez az első utalás a Regnumra, amely majd 15 évvel később indul útjára.

Prohászka tudatosan készül az ifjak szellemének éltetésére. Esztergomba kerül. Schütz Antal írja *Prohászka pályája* című tanulmányában: „1890 őszére Simor kinevezi spirituálisnak. Prohászka azonnal reformokat vezet be: jobb ellátást, okosabb intézeti életrendet alakít ki, de a papnevelés reformját is véghez viszi. Hangsúlyt fektet a kispapok alapos teológiai képzésére, dogmatikai tudására, skolasztikus bölcséleti műveltségükre, de arra is, hogy a természettudományokkal élő kapcsolatot ápoljanak. Lelkiéletüket sokszerűen emeli. »A hitéből és hitében élő igénytelen, önfeláldozó, a néppel érző, lendületes papság volt az ő ideálja.« Simor prímás kétkedve fogadja tervét, mely szerint a kispapoknak esténként adott elmélkedési pontokon másnap reggel egy óra hosszat kellett gondolkozni. Prohászka személyes irányítása is hatásosnak bizonyult: lelki ügyekben mindig nyitva volt az ajtaja és a szíve is. Önmagát adja. Rövid, együttérzéssel teli válaszokat kínál a kispapok felvetett problémáira. Adja saját tüzet is. Az éjfélig tanuló kispapok látták a folyosó fülkéjében a feszület előtt, a Szűz Mária-szobor előtt vagy a kápolnában mozdulatlanul, teljes elmerültségben térdelni spirituálisukat egyenes, szabad és mégis mélységesen áhítatos tartásban! Nem csoda, hogy Prohászka neve fogalommá lett a fiatal papság körében; hogy neveltjei tűzbe mentek érte; szemükben Ő volt a »fekete prímás«. Vele álmodtak, kezdték utánozni, még külsőségekben is... Prohászka egy addig nem ismert új tavasznak sejtelveivel és erőivel töltötte el az ifjú levitákat.”¹

Schütz még a következő jelzőkkel illeti a spirituális Prohászkat: elmélkedő, imádkozó lelkivezető, megbámult tanár, fogyhatatlan irgalmú samaritanus, mindig rendelkezésre álló titokzatos hatású gyóntató, minden szószékre és dobogóra termett új erejű szónok².

Shvoy Lajos Prohászkanak a seminaristákra tett hatását így fejti ki: „Ezekből a kispapokból került ki elsősorban az a papi generáció, amely Prohászka Ottokár irányítása mellett megindította a nagy magyar katolikus restaurációt a huszadik század fordulóján.”³

¹ P. O. *Összegyűjtött munkái*: 25 41–44. A továbbiakban csak a kötetszámot és az oldalszámot adjuk meg.

² 25 45.

³ Horváth Kálmán kéziratos anyaga Prohászka Ottokárról, a Székesfehérvári Püspöki Levéltár anyaga, *Ottokár püspök a szívekben*. [A továbbiakban: HK] 61. o.

Shvoy püspök visszaemlékezésében rátér a Regnum Marianum megalapításának tényére is: „[Mailáth püspök] Kanter Károly királyi várplébános pártfogása alatt létesített a Damjanich u. 28/b alatt egy hitoktatói otthont Philipinum név alatt Néri Szent Fülöp oratóriumainak mintájára. Prohászka Ottokár meg-meglátogatta ezt a 15–20 tagból álló lelkes hitoktatói gárdát, tartott nekik konferenciákat, s buzdította őket komolyabb papi életre.”⁴

Azután „1901 nyarán a Damjanich u. 50. alatt sikerült venni egy háromemeletes házat, s rövidesen ide került át a Hitoktatói Otthon. Itt alakult meg 1903-ban a Regnum Marianum. Amikor a házvétel sikerült, egy háromtagú küldöttség ment Esztergomba Prohászka Ottokár spirituálishoz, s felkérte, hogy jöjjön Pestre, vegye át a ház vezetését, s legyen az egyházmegye fiatal papi generációjának vezére. A kérés meglepte őt, s kacagva háritotta el mondván: »Hi ebrii sunt et musto pleni! – Teleitták magukat édes borral!« – Tényleg azt hitte, hogy a fiatalos hév ragadta el tanítványait.”⁵

Pedig nagy szükség volt az általa megálmodott intézményre, mert a századfordulós állapotokat Prohászka egyik beszédében így jellemzi: „A legmélyebb szomorúságot váltja ki bennünk, mikor az romlik, aminek az élet erejében s pompájában kellene megnyílnia, az ifjúság eszményektől s lelkesülettől fölhevített lelkületének... A züllés ellen nem elég az eddigi vallásos nevelésnek limonádéja, hanem igenis szükség van erőteljes reakcióra, mely vallásos életet teremt.”⁶ Felismeri a fiúpasztoráció jelentőségét, és így nyilatkozik: „Keresztény férfiakat kérünk, kik a hitet vallják; templomba járnak, imádkoznak, és »magna vivunt«, erkölcsösen élnek. Egy ilyen férfiú fölér egy apológiával; életéből sugárzik az elv ereje. Ily generációt nevelni kell; keresztény családok, tanárok, apostolkodjatok, neveljetez nekünk keresztény nemzedéket.”⁷ Örömmel tudatja hallgatóságával, hogy megalakult a Regnum Marianum, e törekvéseknek központjául és támaszául.

Hogy mit is jelentett a Regnum Marianum intézménye? Erről viszonylag sokféle megközelítést találtam:

– A Damjanich utca futóhomokjába az Úristen egy fiatal akácfát ültetett, s ez a fiatal fa megfogta életerős gyökereivel a futóhomokot, fehér virágjával megillatosította a város füstszagú levegőjét, és évtizedek óta táplálja az evangélium mézével a regnumi ifjúságot, amely igénytelen tud lenni, mint a cigány purdó, és idealista, mint egy görög filozófus – így jellemezte a Regnum Marianumot az akácfa ültetője, Prohászka püspök atya.⁸

– Máskor pedig a ház lakóival együtt ebédelve nekik teszi fel a kérdést: Mit gondolnak, mi a Regnum? Nem lehet megmondani, feleli helyettük is, amint ezt a kompótot sem lehet megmondani, hogy milyen vegyület, hanem meg kell enni. **A Regnumot is meg kell élni.**⁹

– Krywald Ottó alapító atya szerint a Regnum Marianum a budapesti papság szellemi központja. „Három alapelvünk volt – írja: 1. A legjobb az éppen elég jó. 2. Mindenüvé a legjobb szakembert kell állítani. 3. A lelkeknek érezniök kell, hogy szeretjük őket.”¹⁰

– Egy ma élő regnumi atya, László Gábor emlékező szavai, melyeket Marcell Mihálytól hallott, a következőképpen világítanak rá a Regnum Marianum lényegére: „A Regnum Marianum eredetileg papi közösség volt. Nemcsak gyerekeket tanítottak, hanem a nagyvárosi pap ideálját kívánták megmintázni, megformálni. Marcell Mihály szerint az atyák jelentkeztek püspöküknél, miként annak idején Szent Ignác a pápánál, hogy felajánlják

⁴ HK 61. o.

⁵ HK 61–62. o.

⁶ 21 263, 264.

⁷ 13 190.

⁸ A 100 éve RM alkalmi kiadványában Prohászka Ottokárról írt anyagból.

⁹ Jandik József regnumi pap visszaemlékezéséből HK 137. o.

¹⁰ Emödi László: *A Regnum Marianum története*. Magyar Egyházzociológiai Intézet Bécs, 1989 [a továbbiakban: RMT] 10. o.

magukat a legrázósabb feladatok elvégzésére. Nem a környékbeli lumpen gyerekeket fogták össze, hanem a gimnazistákból kívántak elit, tartással rendelkező keresztényeket nevelni. A Regnum Marianumnak sem volt más célja, mint hogy Krisztust kövessék az emberek.” László Gábor egy másik hármast is említ, mely ugyancsak jellemezte a regnumi atyákat: „Az atyák értékrangsora így alakult: első az Isten, második a gyermekek érdeke, harmadik csak a saját érdekük. Erejük Krisztus szegénysége volt. A Mailáth püspök által megvásárolt házat saját pénzükből tartották fenn (hitoktatók bére), ez olykor igen nagy lemondást jelentett részükről. Az atyák Isten szeretetében élve, tudásban állandóan növekedve, a gyerekek javát nézve akartak az országnak egészséges szellemű ifjúságot nevelni.¹¹

– Tekintsük még át röviden, hogy Emödi Lászlóban, a szocialista idők regnumi házfőnökében hogyan állt össze az indulásról alkotott kép. Könyvében ezt írja:

Létezett egy csoport, amelyik oratórius mintára internátust kívánt alapítani. Ennek a gondolatnak lelkes formálója Solymos Oszkár. Az ő gondolata volt az, ami a Philippinumban megvalósult. Annyira ragaszkodott az internátus gondolatához, hogy annak elvesztését nem tudta elviselni. [Évekkel később] elköltözött a házból, kivándorolt az országból, Dél-Amerikában fejezte be az életét.

A másik csoport, úgy lehet a többség jobban számításba vette a realitásokat. Az volt a realitás, hogy nincsen semmijük. Ugy tűnik, ennek a csoportnak szellemi vezetője volt Krywald Ottó. A hagyomány úgy tartja: ő volt az alapító-házfőnök. Ő mutatott utat a kongregációs munka felé. Neki lett igaza. A tíz internátusi tanuló tanítását felváltotta az ezreket tanító *Zászlónk*.¹² A regnumi papok új ifjúságnevelő módszer kialakításán fáradoztak, és minden jó kezdeményezést felhasználtak erre. A Regnum Marianum nagyon hívó, színesebb világot akart a cserkészkedésnél. Pantol Márton fogalmazta meg, hogy a Háznak a természetfeletti életbe kell bevezetnie minden házba jövőt. Érdekes együttes lakta a Házat. „Tudósok, művészek, irodalmárok, szervezők, jó adminisztrátorok”¹³ stb. Tanítással foglalkozó [papi] együttes volt ez. A Regnum erőtől duzzadt. Mailáth Gusztávban bírták a megyéspüspök alapítót, Prohászka személyében köztük volt a génusz. A fiatalok lendületesek, zseniálisak voltak: Marczell Mihály, Koszter atya, Halász Pál, Shvoy atya, a templomépítő, kivette részét a Ház ifjúsági munkájából is. Ő lett Prohászka utódja a püspöki székben. Kiváló ifjúsági vezető és csapatát jól egybetartó cserkészparancsnok volt.¹⁴ Prohászka Ottokár 1904-ben költözött be a Házba, magával hozva hatalmas tekintélyét, szellemi erejét. A Házban rendszeresen {havonként, negyedévenként} tartott rekollekciókra özönlött az ifjú papság. Budapest papjainak ő volt a gyóntatója, lelki vezetője.

A püspökszoba Mailáth G. K. emlékét őrzi. Mindenki szerette őt, és szívesen hallgatták egyszerű szavait.¹⁵

A Damjanich utcai Regnum-házban tizenkét kongregáció, és később a cserkészlet megindulásával három cserkészcsapat, s még később a regnumi szeniorok gárdája működött.

Itt született meg 1902-ben a *Zászlónk*, 1906-ban a *Kis Pajtás* és még később a *Nagyasszonyunk*, a leányifjúság számára.¹⁶

¹¹ Elhangzott a RM Házgyűlésén, 1998. augusztus 24.

¹² RMT 16. o.

¹³ RMT 71. o.

¹⁴ RMT 15. o., illetve 35. o.

¹⁵ RMT 3., 10. o.

¹⁶ RMT 11. o.

A ház harmadik emeletén működött az internátus, az első emeleti nagyterem és a kápolna a kongregációs élet központját képezte.

A *Zászlónk* főszerkesztője, Izsóf Alajos vérbeli szerkesztő volt: megszerezte az Élet nyomdát. Itt készültek a lapok, 1911-ben pedig az Élet Könyvsorozatot indítja neves írók jó könyveivel.¹⁷

II. Hogyan dolgoztak Prohászka, Mailáth és Shvoy Lajos a Regnum Marianumban?

Erre a kérdésre részben ők maguk válaszolnak, részben pedig levelezésük utal rá.

Shvoy Lajos írja Prohászkaról: „... ha Pestre jött, mindig betért a Regnum Marianumba, ott is szállt meg, s melegen érdeklődött a fiatal papi generáció problémái és nagyszerű munkája iránt, s állandóan irányította Mailáth Gusztáv Károly erdélyi püspök úrral, mint a Regnum Marianum elnöke azok munkáját.”¹⁸

Jandik József szavai: „Prohászka püspök urat a Regnumból ismertem már kisfiú koromban. Diáktársaimmal együtt eljártunk a katolikus nagygyűlésekre, amelyeknek Prohászka Ottokár volt a lelke. Kimondhatatlanul lelkesedtünk. Tüntettünk, minden megmozduláson részt vettünk. »Maguk fiatalok – mondotta –, ma már sok mindent természetesnek vesznek, ami a mi fiatal éveinkben újszerű és hallatlanul nagy dolog volt. Maguk a régi Egyházat meg sem tudják már érteni.« ... A reformtörekvés megvolt, és mi ifjak lángoltunk a reformoktól... A Regnumba sokszor eljött. Többször étkezett is velünk. Nagyszerű volt ilyenkor a társalgás.”¹⁹

Prohászka sem fukarkodott a szóval, hogy Mailáth érdemeit elismerje, és jóakarátát a Regnum iránt ébren tartsa. Egyik levelében írja: „Oly nagy dolog az, úgymond, ha a világi papságban megmozdul a lélek, és a szó igaz értelmében ki akarja venni részét az idők kérdéseiből, a megkívánt munkából. Ez az értelme és érdeme a Regnum Marianumnak. Tartsa tehát kezét e küszködő intézmény szívéen, és segítsen rajta tovább is.”²⁰ Figyeli a Regnumban az önzetlen papokat, akik ott elhagyatva mindenkitől, kivéve az erdélyi püspököt, róják a munkát és buzgólkodnak. Jó, hogy Mailáth mindig kimutatja irántuk való szeretetét és nagyrabecsülését. Ez sokat ér.

Prohászka méltán tehetett ilyen nyilatkozatokat, mivel Mailáth nemcsak a Regnum közgyűlésén elnökölt, elismerésével és lelkesedésével nemcsak lelkesített, hanem az intézményt anyagilag is nagyban támogatta. Saját adakozásainak összegét nem is lehetett megállapítani, de másoknál, főleg a püspököknél való kopogtatásairól maradtak fenn adatok. A jótévőkől évi hozzájárulást kért, és azt össze is gyűjtötte. Így gr. Széchenyi Miklós és br. Hornig Károly püspökök évenként 3000–3000 koronát adtak a Regnum egyik lapjára, az *Életre*. Glattfelder Gyula püspök 5000 koronát. A Regnumnak részletek gyanánt beküldtek: Csernoch János 1000 koronát, Radnai Farkas 2000 koronát; Széchenyi 2250, majd 1500 koronát. Több püspök értesítette őt arról, hogy mihelyt pénzhez jutnak, eleget tesznek ígéretüknek. Rendesen egyéb nagyszabású jótékonykodásaikra hivatkoztak. Irataik megvilágítják az áldozatok nagyságát, amelyeket vallási és kulturális intézmények létesítéséért hoztak.²¹

¹⁷ RTM 19, 20. o.

¹⁸ HK 61. o.

¹⁹ HK 136–137. o.

²⁰ Prohászka levele Mailáthhoz [a továbbiakban Pr. 1.]: 1916. I. 16.

²¹ Bíró Vencel: Mailáth G. K., 147–148. o.

Valóban. Adva volt a ház, mely az esztergomi főegyházmegye tulajdonát képezte, adva az ott élő papok egyre egységesebbé váló közössége, adva a környező gimnáziumok fiúifjúsága, mely gazdag programjai miatt vonzódott a Házba.

III. Csupa szív, csupa dal, csupa élet

A fenti szöveg a kongreganista himnuszról való versrészlet.

A Regnum Marianum hétköznapijait valóban a szív, a dal, az élet áradása jellemezte. E hétköznapiakba engednek bepillantást azok a levelek, **melyeket Shvoy Lajos és Prohászka Ottokár írtak Mailáth püspökhöz.** Shvoy Lajos, a tanítvány, szervezési, lelkipásztori kérdéseket feszegető sorokat küld az erdélyi püspöknek. Többük a Regnum Marianumról szóló helyzetjelentésnek tekinthető. Prohászka igen sokszor ragadott tollat, s írt távirati stílusban néhány dologról.

Említettem, hogy *e papok élete első helyén az Isten állt.* Shvoy Lajos leveleiből idézek:

„Krywald úr lelki gyakorlatokon van, Izsóf Assisiben. Boldog húsvétja van. Fiacskáim kedden jönnek.”²² *Utánuk* következtek neveltjeik, *a fiúk.*

„Tegnap kezdtem komolyan foglalkozni a fiúkkal ittlétük óta. Megviselte őket nagyon a vakáció puha, meleg, tétlen világa. Főleg az V. osztályt. Lassan megint felmelegednek valahogy. Az idei év egyébként könnyebb a tavalyinál. Kevesebb a beteg, s a lelki kondíció is jobb. Nincsenek különös reményekkel kecsegtető fiúk, inkább gyámoltalanok, de nem a tavalyi szerelmes, megvadult, szökdöső, vagy éppen durva lelkű fiúk. Persze azért a munka ezerféle gonddal jár.”²³

Megfigyelhetjük a teljes odafigyelést, a minden rezdülésükkel való törődést:

„Találkoztam volt kongreganistáimmal... Egy pár idősebb fiú beszámolt életéről, hibáiról, kért tanácsot, mit persze örömmel fogadtak a jó fiúk. Milyen jó is az Úr Jézus... Kérem Méltóságos Úrnak imáját ezekért a szegény lelkekért. Nem is tudtam, hogy egy VI–VII. gimnasia ennyire ki van téve a bűnnek, s ennyire ostromolják az ő ártatlanságát minden oldalról. Itt bizony emberi szó semmi. Itt csak a kegyelem használ és segít.”²⁴

Íme még egy helyzetjelentés, mely a személyes benyomások feltárásának példája: „A Mani már font van. Sebe lassan gyógyul, bekötött fejjel jár. Laczit secundával fenyegették számtan-mértanból. Igen fél, nem igen mutatja magát. Pistával beszélgettem egy-kétszer. Rendetlen nagyon, vallotta be, s nagyon sok a leczkéje. Nehezen pótolja a mulasztást. Meg is szidtam őt barátságosan. Tegnap és pár nap előtt Sólumos Urat helyettesítve – kettőt kivéve – elég jó benyomást tettek az internisták. Jobbak határozottan, mint tavaly.”²⁵

Nem tudom, maradt-e *a saját érdekük érvényesítésére* energiájuk, hiszen a felnőttekkel is intenzíven foglalkoztak. Valóságos lelki mélyszántás folyt: „Mióta Püspök Atyám itt járt, azóta megújult a föld színe. Annyi a lelkes, odaadó férfi a templomban, az áldoztató asztalnál, oly lelkes összejövetelek vannak kedd esténként aktuális kérdések tárgyalásával, hogy örül az ember lelke mindezek láttára... Frey Ottóék is nagyon várják Püspök Atyjukat a Regnumnak apává lett hűséges fiai.”²⁶ A fiúkat e felnőtté válás küszöbéig kísérték, s olykor tovább is: „Az ifjú Bittner Ferenc, kire tetszik tán emlékezni a Regnum Marianumból, most fölvetetett a római Germanicumba alumnusnak, igen jó fiú s bizonyára be fog válni” – tudatja Prohászka Ottokár Mailáth püspökkel.²⁷

²² Shvoy levele Mailáthhoz [a továbbiakban: Shvoy l.] Bp., 1910. III. 26.

²³ Shvoy l., 1910. I. 13.

²⁴ Shvoy l., dátum nélkül.

²⁵ Shvoy l., 1905. V. 7.

²⁶ Shvoy l., é. n. I. 5.

²⁷ Pr. l., 1908. XI. 2.

Ugyancsak arra utalnak a következő levélsorok is, hogy a felnőttkorba kísérték az atyák a fiatalokat: „Híveim nagy epekedéssel és lelki szomjjal várják Püspök Atyjukat, s a jó Isten küldöttjét. Már tegnap erősen beharangoztam a férfi liga választmányi ülésén. Igen nagy az öröm. Az öreg legények nagyban készülődnek. Olyanok, mint a nagy gyerekek. Február 1-én 10 órára hirdetem a szt. misét, 8 órára a gyóntatást szobámban.”²⁸

A regnumi szív erősen sportos szív volt. Egyik életelemük a játék. Újra Shvoy atyát idézem: „Krywald úr megnyugtatóra lemondok a lapdázásról, noha érzem, hogy ezen frissítő és éltető mozgás nélkül nem megy úgy a munka, nem fog úgy az eszem, s ellustulok és eltotyakosodom, de még az alvás és az evés sem fog. De ha már minden áron elkergetnek jóakaróim az én fiatalos jókedvemtől s játszi kedélyemtől, és öreg plébános bácsit csinálnak belőlem, megteszem ezt is szívesen, csak ne szomorítsak senkit, s ne nehezteljen reám senki. De azt érzem, hogy nehéz lesz visszafojtanom magamba az életkedvet [...], s evvel sokat, örömet is, kegyelmet is veszítek, s főleg sok alkalmat a gyermeklélek megnyiladozására. Milyen tragikum. Tavaly úgy volt, hogy majdnem előadást kellett tartanom a »játék«-ról, idén meg így pórul járok miatta.”²⁹

Nevelésük az érzelmekre is kiterjedt. Zenekaruk, énekkaruk hírnévre tett szert. „Hihetetlen, mit produkál a jó Moczyk Felicián a fiúkkal két hét alatt. Gyönyörűen énekeltek, könnyes szemekkel, mély érzéssel énekeltek a fiúk, s mi könnyekig meghatva hallgattuk... A fiúk 3 nap solemnis misén és litánián énekeltek, s oly nagy kedvük volt, hogy alig akarták ott hagyni a templomot” – írja regnumi levélpapíron 1909. X. 5-én Lajos atya.

Színvonalas bábműsorokat és színelőadásokat tartottak. Idézem: „Krywald úrnak ma nagy napja van. Tanonczotthona ünnepélyt rendez, színdarabot ad elő; Szt. Elek-et, amit Gyulafehérvárt adtak elő. Ha igaz, KO kedvéért elmegyek tapsolni. Hála Istennek, ő igen jó hangulatban és kedvben van, Izsóf úrral együtt.”³⁰

Miért csak fiúk nevelésével foglalkozott a Regnum? – tehetné fel valaki joggal a kérdést? Erre Prohászka felel. *A világiak apostolkodása* címmel, a IV. katolikus nagygyűlésen elmondott beszédében (1903. okt. 20. *Alkotmány*-ban megjelent okt. 21.) a következőket mondja: „Ne csak leányiskolákat mindig és mindenütt; gondoljanak már a fiúkra s az ifjakra is. Mélyen tisztelt Hölgyeim, ne haragudjanak rám, de én úgy látom, hogy túl lovagiasak vagyunk, s csakis kegyetekkel törődünk. Ne csak apáca-iskolákat! Én tisztelem a kedves testvéreket, szeretem őket, megcsókolom a lábuk nyomát is; de hát mi is akarunk élni, mi Évának árva fiai s Magyarországán számkivetett maradékai!”³¹

Minden intézmény életében vannak jó és gyenge periódusok. Így volt ez a Regnum Marianumban is. Prohászka több levelében kitér arra, hogy éppen milyen állapotok uralkodnak a Regnumban: „Oly nagy dolog az, ha a világi papságban megmozdul a lélek, s ha a szó igaz értelmében ki akarja venni részét az idők problémáiból s a megkívánt munkából. Ez az értelem s érdeme a Regnum Marianumnak, s kedves Gróf úr tartja bennük a lelket. Azért ismételtelen kérem, tartsa a kezét e küszködő, árva intézmény dobogó szívéen, s segítsen rajta tovább is” – írja 1912-ben.³²

Ám a fiatal közösség egén viharfelhők kezdenek tornyosulni 1915-ben. Erről így számol be: „A Regnum Marianumban sem voltam már jó ideje. A nyáron beszéltem Krywaldal, épp akkor, mikor Erdélybe készült; szóba került Izsóf is, s az is, hogy hogyan lehetne őt depressiójából kiemelni. Gondolom, csak azáltal, ha valamit biztosítanánk számára. – Az egész Regnum Marianum kidülőfélben van; Kristóf már elment – Nagy Lajos is elmenni

²⁸ Shvoy l., é. n. I. 26.

²⁹ Shvoy l., 1910. III. 26.

³⁰ Shvoy l., 1905. V. 7.

³¹ 13 190.

³² HK 147–148. o.

készül; ezek pedig oszlopos tagok voltak. Ha Izsóf érezné, hogy ő kicsoda, s mit bír [...], akkor ő egymaga gerincét képezhetné a Regnum Marianumnak. Így azonban elfonnyad, s elmarad ő is.”³³

Mindenesetre egy évvel később nyoma sincs a rosszkedvnek: „Voltam múltkor a Regnum Marianumban, s nagy öröömre láttam, hogy jókedvűek; Izsóf barátunk is fölszabadulni látszott már a boszorkanyomás alól! Ó, be jó, hogy kedves Gróf Uram úgy tartja bennük a lelket, s mindig kimutatja irántuk való szeretetét s nagyabecsülését; ez sokat ér!”³⁴

Említettem, hogy a Regnum Marianum milyen jelentős sajtótevékenységet folytatott. A *Zászlónk* példányszáma 10 éves jubileumának idején 26000 volt. Több levél foglalkozik a sajtójukkal. Itt csak egy rövidet idézek: „Isten vele, kedves Gróf Úr! Köszönjük a Regnum Marianum kiadványait ajánló cikket az *Alkotmányban*. Evviva!”³⁵

Azt is említettem, hogy a szerény körülmények között élő papok csak úgy tudták a különféle műveiket életben tartani, ha anyagi gondok nem lehetetlenítették el. Prohászka kitér az anyagi támogatásra egyik levelében: „Itt minden tűrhetően megy. Walter 100 koronát, a primási iroda 200 koronát adott a Regnum Marianumra; szereztem alapító tagokat [azaz jelentős támogatókat], s még tovább is gyűjtök; fölköttem a kolompot, hát viszem is. Leidge[!]b úr is beállt ... az én szép szemeimért.”³⁶

Prohászka papjai szent életükkel tűntek ki. Bár utolsó szempontjuk volt a saját érdekük, Prohászka püspök úr többször is visszatért jellemzésükre, soraival minduntalan elismerte életvitelük szépségét. „Azt kértem [a jezsuita páterektől], hogy vegyék bele az ünneplő kongregációs táborba a Regnum Marianumot is, s részesítsék testvéri elismerésben s figyelemben azokat az igazán önzetlen papokat, kik ott elhagyatva mindenkitől – kivesszük az erdélyi püspök urat - róják a munkát s buzgólkodnak. Nem tudom, mi lesz a felelet; de bármi legyen, föl kell karolnunk úgy is az ő ügyüket, hogy pártjukra állunk, s nyíltan megvalljuk őket!”³⁷ „Örömmel olvastam, hogy a Regnum Marianum dec. 8-i ünnepélyén részt vett; mily jól esik az azoknak a derék, ifjú, sőt már élemedő papoknak. Csak tessék őket jól berekommendálni az új primásnak.”³⁸

Prohászka 1913. nov. 4-én ezt írta a Regnum Marianum papjairól naplójába: „Mindig nagy érdeklődéssel, s mondhatom, tisztelettel néztem föl a Regnum Marianum papjaira. Van bennük valami iram, a hősiességnek, az Isten-hadseregének páthosza. Úgy törik magukat, s dolgoznak s fáradsznak s iparkodnak a kereszténységet a világba beállítani, még pedig úgy, hogy ne veszítsen semmit, hanem ellenkezőleg adjon az új milióban. Az ilyen ifjú társulatoknak s közületeknek megvan ez a szellemük, a *primitiae Spiritus*, a pünkösdi rózsás hajnal, a szent tüzek, Szent György lándzsahegyének villogása, a bátorság, s a föltétlen hűség az eszmény mellett, minden kétség kizárása, s a meggyőződés, hogy itt élünk, s elvihetjük az eszményt az életbe, bár fűrni kell a sziklát csikorogva és szikrázva! Valami a hegyi patakok tiszta, friss ütemességéből s csobogásuknak a tisztásokon visszaverődő visszhangjából. Futásuk az induló hangját s zenéjét adja; lépésüktől zenés lesz a kő, a szikla! – Hálát adok Uramnak, Istenemnek, hogy a fiatal papokra rányomhattam a lelkes papság karakterjét, s közreműködhettem a gratia-ban, *quae est in illis per impositonem manuum presbyterii*. Adja Isten, hogy ne öregedjenek, ne lanyhuljanak; adja Isten, hogy az esztergomi szeminárium a szellem hegylancos vidéke legyen, s hogy papjain megérezzék, hogy a hegyekből jöttek! Mi lesz azonban, ha ezek megöregszenek, s nem lesz új folyam, mely törtet és muzsikál?! *Accipe*

³³ Pr. I., 1915. XI. 1.

³⁴ Pr. I., 1916. I. 16.

³⁵ Pr. I., 1913. IX. 25.

³⁶ Pr. I., 1903. XII. 19.

³⁷ Pr. I., 1912. XI. 2.

³⁸ Pr. I., 1912. XII. 10.

et redde! Accipe benignitatem, redde caritatem! Kaptam és adtam! Tán tovább kellett volna ott maradnom? Tán végleg ott maradnom?”³⁹

Nem tudjuk. Valószínűleg nem. Isten embere a nagyobb közösség – egy egyházmegye – élén még sokkal több lelket éleszthetett, sokkal inkább hathatott rábízott nyájára a nyilvánosság erejénél fogva.

³⁹ 23 25.